

Više žena u biznisu za pet godina donelo bi Srbiji pet milijardi evra

U Srbiji od 300.250 registrovanih preduzetnika, trećina su žene. Kada je reč o privrednim društvima, žene su osnovale četvrtinu kompanija. Istraživanja Fonda za razvoj pokazuju da bi veće učešće žena bruto domaći proizvod do 2030 povećalo za 7 odsto

Najbolji startup je nešto što voliš, i tako je svoju prvu ljubav - prirodu i negu, Jelena Lalić 2020. godine pretvorila u brend „Helen“, liniju prirodne kozmetike. Ali njen poslovni dan ne počinje u kozmetičkom salonu. Prvo odvede decu u školu i vrtić, zatim ode u nabavku, pa tek onda razvrstava pakete prirodne kozmetike, koje šalje klijentima.

„Brend „Helen“ sam osnovala 2020. godine, a do tada sam radila samo u salonu. Za vreme bazara i sajмова na kojima predstavljam „Helen“ proizvode, uvek vodim decu sa sobom, kao i u vreme kada sam radila samo u salonu od 2016. godine. Bolovanje nikada nisam otvorila. Dešavalo je se da se ne osećam najbolje ali nisam želela da otvaram bolovanje, smatrajući da nije preko potrebno, ali kada su mi deca prehladna tada uzimam slobodne dane i ostajem kod kuće. Olakšavajuća okolnost je što je prodaja kozmetike preko interneta, nemam radnju u kojoj bi neko morao da me menja ili slično. Nakon njihovog oporavka se odmah vraćam na posao. Trudim se da ne zaostajem u poslu i da kupci uvek budu ispoštovani“, objašnjava Lalić.

Jelena je jedna od 108.575 preduzetnica, koliko ih ima prema podacima APR-a (Agencija za privredne registre). Godine 2023. ukupno je bilo 300.250 registrovanih preduzetnika, a trećina su žene. Što se tiče privrednih društava, jedna četvrtina su žene, registrovane kao osnivač, tj. vlasnik udela i direktor.

Nažalost, i dalje su nedovoljno zastupljene u vrhu biznis hijerarhije. Samo 25% direktora su žene. Ovaj jaz treba da pređemo – ne samo radi većeg broja žena na papiru, već zato što istraživanja pokazuju da veća uključenost žena u privredu ne doprinosi samo ravnopravnijem položaju žena u društvu, već donosi korist za celo društvo i ekonomiju i utiče na privredni rast. Jer čak 90% dobiti, prema istraživanjima londonskog Ekonomista, žene privrednice reinvestiraju, odnosno vraćaju novac u preduzeće.

Diploma ne znači i jednakost

Žene, iako sa višim stepenom obrazovaja, imaju nižu platu od muškaraca. Prema podacima iz 2024. godine 45% žena imalo je univerzitetsku diplomu, a muškaraca 36,9%. Prema OECD-u (Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj) 11,4% su plate niže nego muškarcima.

Nezastupljenost žena u određenim poslovima takođe je jedan od razloga za manju platu. Žene su bile van biznisa i političkih krugova, međutim, situacija se promenila. Prosečna zastupljenost žena poslanika u jednodomnim parlamentima je oko 33,8%, širom OECD-a (zaokruženo sa 2023. godinom). Naravno, treba praviti razliku o kojoj državi se govori. Visoka zastupljenost sa 45% mesta u parlamentu je u Islandu, Švedskoj, Norveškoj, Finskoj (zemlje koje imaju visok indeks dobrog tretmana žena na radnom mestu). Ako pogledamo slučaj Japana, 16% žena su zakonodavci, što je jako veliki procenat za ovu državu.

U Srbiji žensko preduzetništvo podstiče Fond za razvoj.

„Kao dokaz posvećenosti ovom cilju, Fond za razvoj, u saradnji sa Ministarstvom privrede, već od 2021. godine aktivno podstiče razvoj ženskog preduzetništva. Program podrške ženama preduzeticama već daje značajne rezultate. Od kada je ovaj Program pokrenut, odobreno je 429 zahteva žena preduzeticama. Tačnije, isplaćeno je 847.168.189,59 dinara kredita”, kažu iz Fonda za razvoj.

Efekat „staklenog plafona“

Stakleni plafon (Glass ceiling) je metafora koja označava nevidljivu barijeru za napredovanje žena, i drugih manjina, nemogućnost da u poslu napreduju i dosegnu najviše rukovodeće/izvršne pozicije. Razlozi za ovakvu diskriminaciju su zasnovani na predrasudama poput onih da su žene negovateljice, emotivnije, da im je mesto kod kuće a ne na direktorskoj funkciji, itd. Iz tih razloga su žene u manjoj meri na rukovodećim funkcijama, čak i sa istim kvalifikacijama. Izazov u karijeri je zaoštren time što moraju da prihvate manje plate. Generalno, žene imaju ista prava kao i muškarci, ali postoji nevidljiva granica koja se nikada ne prelazi. Zato se kaže da žene „udaraju glavom u plafon“.

Važno je da se prevaziđe problem „staklenog plafona“ koji je okosnica prosperiteta ekonomije naše zemlje. Diskriminacija polova je razlog ekonomskih gubitaka. Kada bi se prevazišli, bruto domaći proizvod (BDP) odnosno sva finansijska dobra i usluge proizvedenih u jednoj zemlji u određenom vremenskom periodu, mogao bi da poraste za 7% do 2030. godine, što ističu iz Fonda za razvoj. Preračunato u pare, u Srbiji, ovaj uticaj na ekonomiju bio bi 5 milijardi evra. Da bismo dosegli ovaj potencijal, moramo i dalje raditi na uklanjanju barijera, kao što su "stakleni plafon". Prognoze Fonda za razvoj ukazuju da bi povećanje broja žena u preduzetništvu moglo da dovede do rasta prihoda po stanovniku za čak 20% do 2030. godine. Ove brojke nisu samo teorija – one su dokaz da investicije u žene nisu samo pitanje ravnopravnosti, već i ekonomske strategije koja vodi ka boljoj budućnosti.

Sektori u kojima preovlađuju žene preduzetnice jeste trgovina, smeštaj i ishrana. Ovi podaci nas vraćaju na početnu konstataciju da su žene zastupljene u poslovima koji se biološkim kodom vezuju za njih, s tim što su one na vodećim pozicijama u tim oblastima.

Podrška od žene-ženi

Osim Fonda za razvoj, koji predstavlja neku vrstu institucionalne podrške i nevladina udruženja pomažu ženama da započnu spostveni biznis. Udruženje „OsnaŽene“ je osnovano u Subotici, od ukupnog broja stanovnika, većina su žene. Omladinski cenatar, Savet za mlade, i druge ustanove sličnog karaktera nema u Subotici, te je to bio samo još jedan od razloga za formiranje ovog udruženja. Promovisanje jednakosti, saradnje među ženama preduzetnicama, je ono čemu teži udruženje, kao i mogućnost da se stvori povezana zajednica koja može da deli znanje, iskustva i resurse. „OsnaŽene“ pomažu u započinjanju biznisa i manjih projekata. Pomoć ženama je takođe i kada žene koje se poznaju preko udruženja jedne od drugih kupuju proizvode. Postoje tri Centra: Centar za zelenu ekonomiju, Centar za socijalno preduzetništvo i Centar za rodnu ravnopravnost.

„OsnaŽene“ pružaju ženama šansu da uđu u digitalnu ekonomiju, da postanu preduzetnice i da pomogne onima koje to već jesu. Težnja da se unapredi ekonomski rast, podstaknu inovacije, stvore nova radna mesta i doprinese boljem životu žena i celokupne zajednice. Žene dobijaju pomoć ne samo kako da započnu svoj posao već i kako da ga održe, razviju i unaprede. Da se ne zadrže na nečemu što je hobi već da pretvore u biznis“, kažu iz udruženja „OsnaŽene“.

Dan žena i „stakleni plafon“

List „The Economist“ tradicionalno na Dan žena koji se obeležava 8. marta svuda u svetu, objavljuje indeks „staklenog plafona“. Indeks, koji se zasniva na deset mera, upoređuje uslove rada žena u OECD-u (Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj). Odnosi se na 29 država u kojima se prati koliko se dobro žene tretiraju na radnom mestu.

U korpus kriterijuma indeksa ubrajaju se sledeće stavke: Visoko obrazovanje i učešće radne snage, razlika u platama između polova i GMAT ispiti (poslovna škola), žene u menadžmentu i upravnim odborima kompanija, neto troškovi brige o deci, plaćeno odsustvo za majke i očeve, žene u parlamentu. Države su se konstantno smenjivale na lestvici, uspinjući se ka vrhu ili se spuštati niz skalju. Najbolje rezultate beleže: Island, Francuska, Norveška, Finska i Švedska, koja je na prvom mestu za 2025. godinu. Najlošiji rezultati su u Izraelu, Japanu, Južnoj Koreji i Švajcarskoj.

Srbija se ne nalazi na listi „The Economist“ indeksa „staklenog plafona“. Razlog je što se list usredsređuje na 29 uglavnom razvijenih država. Čak i bez ovog indeksa, na kom Srbije nema, žene u našoj zemlji su svesne udaranja glave o nepostojeći stakleni plafon, koji im stoji iznad glave, kako kod kuće tako i na poslu. Ukoliko bi se razbio stakleni plafon, Srbiji bi u narednih pet godina donelo pet milijardi evra, može se reći da je to ekvivalentno svim stranim investicijama zajedno u jednoj godini.

Jana Marković

Mentorka: Anica Telesković, Oko magazin, RTS